

Baltų kalbos ir baltistė

Baltų vienybės dieną (rugsėjo 22-ąją) iš aštuonių baltų kalbų daugiau prisimenamos tik dvi, kuriomis tebekalba gyvosios baltų tautos – lietuviai ir latviai. Valstybinės baltų kalbų tyrimų ir atminimo programos nėra.

Vakarų baltų greičiausiai buvo tik dvi kalbos (prūsų ir jotvingių), asimiliuotos iki XVI a. Rytų baltų galėjo būti šešios kalbos (lietuvių, latvių, kuršių, žiemgalių, sėlių, greičiausiai ir Dniepro baltų).

Iš prarastų baltų kalbų tik prūsai paliko daugiau rašto paminklų. Rugpjūčio 19 d. – rugsėjo 4 d. LMA Vrublevskių bibliotekoje veikė akad. GRASILDOS BLAŽIENĖS mokslo ir veiklos darbų paroda „Prarastos kalbos beieškant“. Pristatyta ir jos mokslo darbų bibliografija, kurią išleido Lietuvių kalbos institutas.

Profesorės Grasildos Blažienės mokslinių interesų sritys – prūsų, baltų kalbų onomastika, prūsistika ir baltistika, lyginamoji kalbotyra, kalbotyros istorija, šiuolaikinės kalbotyros kryptys ir metodai, Mažosios Lietuvos kultūros istorija, senųjų rankraščių paleografinė ir lingvistinė analizė, vertimo teorija ir praktika. Profesorė nuosekliai tiria senosios prūsų kalbos vietovardžius ir asmenvardžius, užfiksuotus neskkelbtuose šaltiniuose – daugiausia lotyniškai ir vokiškai rašytuose Prūsijos hercogystės dokumentuose. Stažavosi slaptajame valstybiniame Prūsijos kultūros paveldo archyve (Vokietija, 2000, 2001, 2005, 2007, 2011, 2014), Prahos (2014, 2015, 2016), Halės (2014) archyvuose. Skaitė paskaitas įvairiuose Vokietijos, kitų valstybių universitetuose, mokslinėse konferencijose.

Grasilda Marcinkevičiūtė-Blažienė gimė 1949 m. rugpjūčio 15 d. Viekšniuose, Mykolo, Vaclovo ir Viktoro Biržiškų gimtinėje. 1974 m. baigė Vilniaus universitetą (vokiečių kalbos specialybė) ir dirbo Vilniaus pedagoginiame institute (vėliau LEU). 1993 m. apgynė humanitarinių mokslų daktaro disertaciją „Sembos prūsų vietovardžiai“. Jos pagrindu išspausdinta nemažai mokslinių straipsnių ir 2000 m. išleista knyga „Baltiški Sembos vietovardžiai“ (*Die Baltischen Ortsnamen im Samland*, Stuttgart, 187 p.).

2007 m. rugsėjo 14 d. Vilniaus universitete atlikta habilitacijos procedūra „Prūsų vietovardžiai kaip savarankiško tyrimo objektas“ ir tais pat metais suteiktas profesorės pedagoginis vardas.

Nuotrauka iš Grasildos Blažienės asmeninio archyvo

Iki 2019 m. vidurio mokslininkės buvo išleistos šešios mokslo monografijos, studijos, „Lietuvos vietovardžių žodynas“ (t. 2, 3) su jos rašytais skyriais, paskelbti 43 mokslo straipsniai, su pranešimais dalyvauta 51 mokslinėje konferencijoje. Paminėjus profesorės jubiliejų, ta statistika jau bus kitokia: čia neįskaičiuoti jau atiduoti spausdinti nauji mokslo straipsniai, parengti pranešimai Aleksandro Vanago tarptautinei konferencijai (kuriai profesorė š. m. lapkričio 7–9 d. pirmininkaus) ir kitoms tarptautinėms mokslinėms konferencijoms. Ši bibliografija bus svarbus ramstis institucijoms, kurios renka panašius duomenis. Naujausias žinias galima rasti Lietuvių kalbos instituto svetainėje www.lki.lt.

1986–1998 m. pirmuosius keturis mokslo straipsnius Grasilda Blažienė išspausdino „Baltisticoje“ lietuviškai, o paskui ėmė daugiau rašyti vokiškai į Vokietijos ir kitus užsienio baltistikos leidinius. 2005 m. Štutgarte išėjo svarbiausias Grasildos Blažienės darbas – „Baltiški Rytų Prūsijos vietovardžiai“ (*Baltische Ortsnamen in Ostpreussen*, 413 p.). Jame mokslininkė aiškina baltų kalbų žodžių, priesagų ir kitų bendrybių paplitimą, daugiausia likusį vardyne. Nors iš mirusių šešių baltų kalbų prūsų kalba ištirta geriausiai, daug mįslių dar laukia atsakymo. Pavyzdžiui, dar neaišku, ar buvo dvi prūsų vietovardžių priesagos *-ain-* ir *-ein-*, ar autentiška priesaga tik viena ir kodėl *-ein-* buvo arčiau kompaktiško lietuvių kalbos ploto.

2008 m. Grasilda Blažienė pradėjo dirbti Lietuvių kalbos instituto direktorės pavaduotoja mokslo reikalams ir buvo išrinkta į instituto Mokslo tarybą. Nuo 2010 m. yra instituto tęstinio leidinio „Acta Linguistica Lithuanica“ atsakingoji redaktorė. Ši mokslo žurnalą institutas leidžia nuo 1957 m. Iki 1999 m. jis ėjo pavadinimu „Lietuvių kalbotyros klausimai“. Per metus išleidžiami du lituanistikai ir baltistikai skirti žurnalo numeriai.

2014 m. profesorė išrinkta Lietuvos mokslų akademijos tikrąja nare, 2015 m. – Lietuvių kalbos instituto Mokslo tarybos pirmininke. 2015 m. institutą reorganizavus ir mokslo skyrius pavertus centrais, profesorė tapo ir Baltų kalbų ir vardyno tyrimų centro vadove.

2021 m. sausio 16 d. minėsime Lietuvių kalbos instituto, pradžią gavusio iš 1939 m. kovo 1 d. įkurto Antano Smetonos lituanistikos instituto, 80-metį. Tai yra svarbiausia ir didžiausia pasaulyje lituanistinė mokslo institucija. Joje visą laiką buvo tiriamas lietuvių kalbos žodynas, vardynas, gramatika, kalbos kultūra, terminologija, kalbos istorija, tarmės. Šiame institute ir profesorei pavyko atlikti svarbiausius savo darbus. Darbingiausi (produktyviausi) jai buvo 2011–2013 metai: tada kasmet buvo išspausdinta po keturis ar penkis mokslo straipsnius, vieną kitą populiarinamąjį straipsnį, dalyvauta mokslinėse konferencijose.

Grasilda Blažienė yra parengusi ar sudariusi daug svarbių humanitarinių mokslų sklaidos rinkinių, parašiusi straipsnių „Mažosios Lietuvos enciklopedijai“ ir kitiems leidiniams. Dalyvavo tarptautiniuose tyrimų ir sklaidos projektuose: „Hydronymia

Europea“ (1995–2005), „Deutsche Ortsnamen“ (2008–2011), yra tęstinio leidinio „Baltų onomastikos tyrimai 2“ (2011), projèkto „Lituanistikos (Baltistikos) centrų akademinio mobilumo skatinimas ir tarptautiškumo plètra“ (2012–2015) organizatorè. Vadovavo ir vadovauja projèktams: „Lituanistika Kaliningrado srityje“ (2009), „Donelaičio tekstų vertimas ir hiperteksto kūrmas italų kalba“ (2012), „Wilhelmui Friedrichui Haackui priskiriamo rankraštinio vokiečių–lietuvių kalbų žodyno (XVIII a. pr.) tyrimas ir rengimas spaudai“ (2012–2014), „Senosios lietuvių kalbos tekstyno (SLIEKKAS) lingvistinės anotacijos technologinė mokslinė bazė“ (2012–2014), „Povilo Ruigio *Anfangsgründe einer litauischen Grammatik* tyrimas ir kritinio leidimo rengimas“ (2014–2015). Kartu su bendraautoriais parengė interaktyvų Prūsijos žemėlapi (2014), prieiga internete: www.prusija.lki.lt.

Grasilda Blažienė yra tarptautinės onomastikos mokslų tarybos (ICOS) Vokietijos onomastikos draugijos (nuo 2000) narė, Regensburgo universiteto (Vokietija) Onomastikos draugijos narė korespondentė (nuo 2007), Lietuvos MA Vrublevskių bibliotèkos Mokslo tarybos narė (nuo 2010), tęstinio mokslinio leidinio „Lietuvos vietovardžių žodynas“ (nuo 2008), Lietuvos MA mokslo žurnalo „Lituanistica“, Latvių kalbos instituto žurnalo „Onomastica Lettica“, tęstinio leidinio „Индоевропейское языкознание и классическая филология“ (nuo 2013, Sankt Peterburgas) ir „Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių biblioteka“ (nuo 2009) redakcinių kolegijų narė, Jekaterinburgo universiteto onomastikos žurnalo „Вопросы ономастики“ ekspertų kolegijos narė, Getingeno MA finansuojamo projèkto „II. F. 12 Ortsnamen zwischen Rhein und Elbe – Onomastik im europäischen Raum“ tarptautinė ekspertė (nuo 2013), duomenų bazės „Lituanistika“ ekspertė. Dalyvauja rengiant mokslininkus, yra monografijų „Lietuvos valsčiai“ Lietuvos lokalinių tyrimų mokslo darbų komisijos narė („Versmės“ leidykla).

Lietuvių kalbos instituto Baltų kalbų ir vardyno tyrimų centras ir daug kolegų mokslininkei gražaus jubiliejaus proga linki geriausios sėkmės.

Kazimieras Garšva